

УДК 38.22:005.342:004

DOI: 10.33813/2224-1213.28.2022.13

Ільченко Вікторія Миколаївна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри підприємництва та економіки підприємств,
Університет митної справи та фінансів
<https://orcid.org/0000-0002-5414-1429>
vikusijzajac@gmail.com*

Кисельов Владислав Русланович

*аспірант кафедри підприємництва та економіки підприємств,
Університет митної справи та фінансів
<https://orcid.org/0000-0001-7528-785X>
vladislav.kiselev.2016@gmail.com*

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Мета наукового дослідження полягає в аналізі процесу фінансового забезпечення та в окресленні інструментарію фінансової підтримки його розвитку в сучасних умовах.

Методологічною основою дослідження є теоретичне обґрунтування фінансового забезпечення розвитку соціального підприємництва в Україні та аналіз інструментарію його фінансової підтримки.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в обґрунтуванні необхідних мір фінансового забезпечення в діяльності та розвитку соціального підприємства з окресленням ефекту від використання грошових ресурсів на регіональному рівні.

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що в умовах перманентних кризових явищ, що виникають у державі, необхідно подбати про диверсифікацію джерел фінансового забезпечення для розвитку діяльності та вибору ефективних інструментів з метою залучення і регулювання грошових коштів у соціальному підприємстві. Результатом успішного фінансування

соціальних підприємств у державі мають стати питання працевлаштування (особливо вразливих категорій громадян) і забезпечення якісних соціальних благ у громадах.

Ключові слова: соціальне підприємництво, традиційний бізнес, фінансове забезпечення, фінансові інструменти, державна підтримка.

Victoria Ilchenko

PhD in Economics,

*Associate Professor of Entrepreneurship and Business Economics,
University of Customs and Finance*

Vladyslav Kiselev

*graduate student of the Department of Entrepreneurship
and Business Economics,
University of Customs and Finance*

Financial support of development and tools of financial support of social entrepreneurship

The purpose of scientific research is to analyze the process of financial support and to outline the tools of financial support for its development in modern conditions. The article considers the concept of social entrepreneurship as a phenomenon of the modern economic system of Ukraine. The point is that social entrepreneurship aims to ensure social, economic and environmental impact in communities. Social entrepreneurship must also solve social problems through a certain mechanism of economic activity, which is determined by innovation and systematic work.

The methodological basis of the study is the theoretical justification of financial support for the development of social entrepreneurship in Ukraine and analysis of the tools of its financial support.

The scientific novelty of the obtained results lies in the substantiation of the necessary measures of financial support in the activities and development of social entrepreneurship with outlining the effect of the use of financial resources at the regional level.

Conclusions. The study found that in the context of permanent crises that occur in the country, it is necessary to take care of diversification of sources of financial support for the development of activities and the choice of effective tools for raising and regulating funds in social entrepreneurship. Successful financing of social enterprises in the state should result in employment (especially vulnerable categories of citizens) and ensuring quality social benefits in communities. The authors point out that the low level of protection of citizens in the social sense and regional unemployment are for the constant search for alternative sources of financing for social enterprises and the search for the latest tools for managing funds. The issue of financing social entrepreneurship by governmental and non-governmental organizations has been studied of Ukraine. The factor of influence of organizational and legal form of conducting economic activity on the process of financing and mechanisms of its realization is analyzed. Problems that slow down the development of social entrepreneurship in the country and prevent the effective use of available funds and alternative search for new ones are presented. Possible ways to finance social entrepreneurship are provided, shown by the example of crowdfunding crowdfunding is a non-refundable investment in the activities of social entrepreneurs. The effect of financing social entrepreneurship on filling the budgets of different levels is outlined. The optimal OPF of management and methods of financial development in the pre-crisis and post-crisis period are offered.

Key words: social entrepreneurship, traditional business, financial provision, financial instruments, state support.

Ільченко Вікторія Николаевна
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри підприємництва і економіки підприємств,
Університет таможенного дела и финансов*

Киселев Владислав Русланович
*аспірант кафедри підприємництва і економіки підприємств,
Університет таможенного дела и финансов*

Финансовое обеспечение развития и инструментарий финансовой поддержки социального предпринимательства

Цель научного исследования состоит в анализе процесса финансового обеспечения и очерчении инструментария финансовой поддержки его развития в современных условиях.

Методологической основой исследования является теоретическое обоснование финансового обеспечения развития социального предпринимательства в Украине и анализ инструментария его финансовой поддержки.

Научная новизна полученных результатов заключается в обосновании необходимых мер финансового обеспечения в деятельности и развитии социального предпринимательства с определением эффекта от использования денежных ресурсов на региональном уровне.

Выводы. В результате исследования установлено, что в условиях перманентных кризисных явлений, возникающих в государстве, следует позаботиться о диверсификации источников финансового обеспечения для развития деятельности и выбора эффективных инструментов с целью привлечения и регулирования денежных средств в социальном предпринимательстве. Результатом успешного финансирования социальных предприятий в государстве должны стать вопросы трудоустройства (особенно уязвимых категорий граждан) и качества социальных благ в общинах.

Ключевые слова: социальное предпринимательство, традиционный бизнес, финансовое обеспечение, финансовые инструменты, государственная поддержка.

Постановка проблеми. Соціальне підприємництво як феномен сучасної економічної системи не лише в Україні, а й у світі дає змогу вирішувати нагальні питання громадськості, втілювати в життя різного роду соціальні ідеї та лаконічно поєднувати їх з традиційними методами ведення бізнесової діяльності. Завдяки діяльності соціального підприємництва в суспільстві досягають соціального ефекту, економічного й екологічного. Фінансування соціального підприємництва сприяє його розвитку та інноваційності в методах господарювання, а результат від ефективності використання грошових коштів буде виражатися в підтримці вразливих і незахищених верств населення, забезпеченні їх соціальними благами та потребами, у вирішенні проблем безробіття та, як наслідок, у регіональному розвитку. Саме тому питання фінансування та фінансової підтримки надзвичайно важливе для розвитку не лише соціального підприємництва в Україні, а й національної економіки загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання соціального підприємництва на сьогодні досліджують вітчизняні і європейські науковці. Так, соціальне підприємництво як феномен в економічній системі виділила М. Наумова [5], проблематику розвитку та дієвості фінансування аналізувала Ю. Кірсанова [6], основні бізнес-ідеї з розвитку соціального підприємництва обґрунтували В. Назарук [1]

та А. Корнецький [1; 9], інноваційні інструменти вивчали А. Дюк [8] й В. Ільченко [2].

Незважаючи на велику кількість різноманітних досліджень, питання фінансового забезпечення в контексті розвитку соціального підприємництва висвітлено недостатньо, а інструменти регулювання фінансових потоків на тлі сучасних економічних процесів потребують подальшого вивчення.

Мета наукового дослідження полягає в аналізі процесу фінансового забезпечення та в окресленні інструментарію фінансової підтримки його розвитку в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні наша держава перебуває в доволі складних соціально-економічних умовах через пандемію коронавірусної хвороби, яку згодом затьмарила військова агресія РФ. Більшість соціальних підприємств припинили свою діяльність, а інша частина намагається «вижити» в складних і небезпечних умовах. Можливості держави обмежені, а невирішених соціальних питань залишається безліч.

Поділяємо думку вченого А. О. Корнецького про те, що саме соціальне підприємництво має на меті розв'язання соціальних проблем через певний механізм господарської діяльності, який визначається інноваційністю та систематичністю в роботі [1, 12]. Це основні складові концептуальної основи соціального підприємництва, на яких базується сенс діяльності.

Місія соціальних підприємств переважно виражена в їх статутах. Соціальні підприємці часто досягають своєї місії, продаючи власну продукцію, а потім підтримують соціально-культурні заходи, проекти та програми [2]. Тому фінансування діяльності соціальних підприємств ототожнюємо із соціальною підтримкою регіонального розвитку країни.

Поштовхом для постійного пошуку альтернативних джерел фінансування соціальних підприємств і пошуку новітніх інструментів управління грошовими коштами є, передусім, низький рівень соціальної захищеності громадян і регіональне безробіття. На нашу думку, належне фінансування сектору соціального підприємництва в країні та наявність програм підтримки (як державних, так і недержавних інституцій) дасть можливість покрити прогалини у фінансуванні державної соціальної сфери з бюджетів різних рівнів (зокрема місцевих). Також належне фінансування соціальних підприємств дасть змогу створити симбіоз креативних ідей щодо розвитку адміністративно-територіальних одиниць і задовольнити суспільні потреби.

Нині в Україні відсутні як нормативно-правова база з регулювання господарської соціальної діяльності, так і, власне, механізми її фінансового забезпечення. Відповідно до ситуації в країні та фокусу політиків на воєнних подіях зрозуміло, що питання законодавчого регулювання соціально-економічних відносин у соціальному підприємстві на порядку денному з'явиться не скоро. Саме тому соціальні підприємці будуть змушені деякий час вирішувати питання в межах правового поля малого підприємництва (здебільшого) і шука-

ти альтернативні шляхи фінансової підтримки в недержавних організаціях самотужки.

Тенденції розвитку діяльності соціальних підприємств та опосередковано їхню фінансову спроможність можна відслідковувати в Єдиному каталозі соціальних підприємств. Цей реєстр у державі створено завдяки Молодіжному центру з проблем трансформації соціальної сфери [3, 12]. Аналізуючи розвиток соціальних підприємств у динаміці, можемо констатувати збільшення кількості соціальних підприємств (далі – СП) з 5 одиниць 2012 року до 1000 одиниць 2022-го. Дослідження кількості за останні місяці не проводили. Вважаємо, що така ситуація пов'язана з інтеграцією України до ЄС та економічними зрушеннями, що їй сприяють. Але, на жаль, нинішній стан можна охарактеризувати фазою стагнації, спричиненою військовою агресією РФ. І через це постає питання пошуку альтернативних джерел фінансування та інструментів, за рахунок яких можна вирішити соціальні питання. Проблема полягає ще й у тому, що діяти треба швидко та невідкладно.

Оптимальною організаційно-правовою формою для СП, на нашу думку, є невеликі комерційні проекти певних громадських організацій, адже це не потребує значних вкладень фінансових ресурсів і не передбачає широкого спектру економічної діяльності, що спрощує процедуру фінансування. На сьогодні СП має змогу самостійно обрати оптимальну ОПФ, спираючись на свою бізнес-модель.

Вважаємо, що соціальна основа в концепції діяльності СП полягає, насамперед, у працевлаштуванні вразливих груп населення, а вже потім у забезпеченні соціальних благ суспільства. Так, згідно з дослідженнями вченого В. Назарука [4, 254], на більшості соціальних підприємств (80–82%) працюють лише до п'яти осіб. Цей факт підтверджує нашу думку про те, що найдієвішою формою для забезпечення коштами залишається фінансування сектору невеликих СП. Більш того, окрім спрощеної процедури фінансування таких підприємств, досягається ефект їх розвитку та забезпечення стабільної діяльності.

Не варто забувати й про доходи до державного бюджету від діяльності СП. Відтак, якщо припустити, що одне підприємство має 1 млн грн товарообороту протягом року з рівнем податкового навантаження в середньому 30–35%, то за цей самий проміжок часу доходи до бюджету становитимуть у середньому 330 тис. грн від одного підприємства. Зауважимо, за умови, якщо підприємство працює на відносно не розвиненій території (невеликі міста та містечка, об'єднані територіальні громади), то це досить значна сума для бюджетних надходжень (хоча, звісно, і відбудеться її розподіл між бюджетними рівнями).

Сьогодні соціальні підприємства фінансують з доходів від власної господарської діяльності. На жаль, механізми державної підтримки цього сегменту практично відсутні, тому іншими джерелами є різні надходження від недержавних інституцій як вітчизняних, так і зарубіжних, гранти, волонтерські допомоги та кредитні ресурси.

На нашу думку, такий розподіл є дієвим з точки зору європейських систем, проте не досконалий на сучасному етапі становлення

економічної системи України. Водночас, серед науковців є думка, що саме залучення власних коштів у свою ж діяльність є ефективним спонукальним чинником, а різного роду всебічні допомоги лише знижують мотиваційну складову.

Станом на поточний рік, лише декілька відсотків соціальних підприємств надають свою фінансову звітність у відкритий доступ. Інша частина СП аргументує небажання це робити своєю комерційною таємницею або ж відсутністю грошового обігу [5, 53]. Наскільки це відповідає дійсності, можна лише здогадуватися, але з наукової точки зору це не дає можливості провести детальний фінансовий аналіз стану СП та надати йому оцінку з подальшою розробкою рекомендацій.

З прибутком питання є простішим і вирішується його місією, про яку зазначено вище. Розподіл отриманого доходу відбувається відповідно до установчих документів СП, але основну його частку на безповоротній основі інвестують у певні проекти громад, соціальні державні та недержавні проекти та на модернізацію власних засобів виробництва. Адже не варто забувати про те, що від власної діяльності залежить прибуток, як наслідок, і виконання соціальної місії. Тобто діяльність соціальних підприємств вимірюється рівнем досягнення певного соціального ефекту в суспільстві.

Так, на нашу думку, у процесі фінансування діяльності соціальних підприємств в Україні зацікавлені абсолютно всі сторони – як держава, так і засновники СП, разом з громадянами, які там працюють і заради яких працює СП. Це являє собою певний феномен, адже надзвичайно складно в традиційному бізнесі зробити всіх суб'єктів зацікавленими в діяльності. Через таку систему інтересів, вважаємо, фінансування соціального підприємництва теж стає простішою процедурою з певним рівнем пріоритетності, адже СП розв'язує гострі нагальні проблеми суспільства [4, 92].

На сьогодні державна фінансова підтримка розвитку СП є опосередкованою у зв'язку з їх вибором ОПФ ведення господарської діяльності та здійснюється через низькі кредитні ставки, пільгове оподаткування, допомогу в рекламі, поширенні в ЗМІ та сприянні в залученні до міжнародних грантів. При цьому зауважимо: якщо СП створила юридична особа, то жодних соціальних пільг у своїй діяльності це підприємство не отримує, а громадські чи благодійні організації – навпаки, позбавлені податкового навантаження [6].

Упровадження пільгових умов для діяльності всього соціально-господарського підприємництва в Україні, на нашу думку, не призведе до їх розвитку, а буде основою для створення «фейкових» СП з метою отримання преференцій від держави для пільгового ведення власного традиційного бізнесу. Тому для запровадження такої підтримки потрібно ввести дієвий механізм контролю за конкурентним середовищем СП. Водночас, вважаємо, що більш значною стане державна допомога в наданні грантів або в пошуку суб'єктів, які можуть їх надати (у залученні іноземних партнерів). Тобто фінансовий механізм підтримки тих, хто вирішує соціальні питання, є більш мотиваційним, ніж щомісячна / щорічна звичайна соціальна

допомога для діяльності, яка не має на меті жодного заохочувального інструменту.

Розвитком і фінансуванням соціального підприємництва опікуються такі міжнародні організації та фонди, як: Western NIS Enterprise Fund (США), Skoll Foundation (США), The Social Enterprise Fund (Канада), UnLtd (Велика Британія), Ashoka (США), Відродження (Україна), Британська Рада (Велика Британія) та ін. Серед них є установи, для яких підтримка соціального підприємництва є одним з напрямів діяльності (Western NIS Enterprise Fund, Відродження, Британська Рада), і ті, для яких розвиток і популяризація цього виду підприємництва є основною метою роботи (Skoll Foundation, The Social Enterprise Fund, UnLtd, Ashoka) [5].

Не менш важливою є допомога міжнародних фондів, адже саме вони надають гранти, пільгові кредити, безповоротну грошову підтримку та методичну консультацію (до речі, з огляду на зарубіжний досвід вона є край дієвою). Щоб отримати певний вид допомоги, СП мають брати участь у різних конкурсах, що теж є додатковим мотиваційним чинником. Недоліком грантової та безповоротної допомоги можуть стати лише умови її надання, а це є цільовим використанням грошових ресурсів, що в сучасних реаліях не завжди можливо [7, 32].

Важливим у системі фінансового забезпечення залишається краудфандинг. Таке фінансування – безповоротна інвестиція в діяльності СП. Краудфандингові проекти в соціальному підприємстві – це спосіб залучити широке коло членів суспільства до практики розв'язання соціальних проблем, особливо в умовах недостатності фінансових можливостей держави. На базі краудфандингу підприємці можуть реалізувати соціальні проекти в надзвичайно широкому спектрі дії та охоплення, а, наприклад, соціальне підприємство, соціальні стартапи отримують унікальні можливості залучення представників суспільної аудиторії на засадах безпосередньої фінансової участі, відповідальності тощо [8].

Платформа, що надає таку допомогу, висуває низку вимог, задовольнивши які, можна отримати грошові кошти. Під краудплатформою розуміють спеціально розроблений технологічний сервіс, на якому можливі збір, обробка, зберігання і передача великих обсягів інформації, фінансових коштів, отриманих від інвесторів за допомогою мережі Інтернет. Типова краудфандингова платформа є посередником в укладанні угод між інвесторами та автором проекту. На сьогодні найбільшою платформою в нашій державі є Спільнокошт. При таких інвестиціях, з огляду на фінансову складову, варто говорити про низьку вартість залучення капіталу без необхідності сплати відсотків, популяризацію проекту, швидкість отримання грошей. Недоліком залишається знову-таки цільове використання грошей, адже при витраті «на інше» грошові кошти потрібно повернути інвесторам.

Фінансування і розвиток соціального підприємництва в Україні нині перебувають на етапі становлення, а у воєнний час – стагнації. Попри це, задля пошуку дієвих інструментів фінансування СП варто вирішити питання, що гальмують його розвиток, а вже потім

переїматися розробкою програм і механізмів. Зокрема, найголовнішим питанням залишається відсутність нормативно-правового забезпечення. Воно стосується не лише механізмів фінансування СП в Україні, а й узагалі його розвитку та регулювання всіх соціально-економічних відносин. Наявність правової бази дасть змогу забезпечити системні передумови для розвитку СП та його виходу на європейський рівень. Також правове визнання соціального підприємництва дасть змогу розгалуджити його за ОПФ, метою, вектором діяльності, тим самим регулюючи фінансові процедури діяльності.

Недостатня поінформованість громадян про діяльність СП теж є проблемою для залучення державної фінансової допомоги. Адже така ситуація призводить до байдужості громадян, до отримання пасивної соціальної допомоги ними, замість потенційних можливостей отримувати надто більше.

Ми виокремлюємо проблему низької мотивації щодо взагалі створення СП через високі та не завжди виправдані ризики. Основою цього має стати ідеологічне переконання і бажання досягти соціального й екологічного ефекту від власної діяльності в поєднанні з державною підтримкою в разі виникнення труднощів. Багато успішних соціальних підприємців не розуміють своєї важливості та статусу й лише із часом дізнаються, що вони соціальні підприємці, а не філантропи, волонтери чи класичні бізнесмени [9].

Потребує вирішення і питання недосконалої звітності, зокрема й фінансової. Адже, як зазначено вище, більшість СП не надають фінансової звітності, а це спричинює недовіру громади й інвесторів до діяльності СП. Тому питання надання інформації у відкритий простір є вкрай необхідним.

Висновки з дослідження. На тлі сучасного розвитку економічної системи України відбувається становлення соціального підприємництва як окремої ланки господарювання. В умовах перманентних кризових явищ, що виникають у державі, необхідно подбати про диверсифікацію джерел фінансового забезпечення для розвитку діяльності та вибору ефективних інструментів з метою залучення і регулювання грошових коштів. Причиною для постійного пошуку альтернатив є дефіцит фінансових ресурсів у державі для допомоги СП та недостатній рівень розвитку державних програм із забезпечення соціальної захищеності громадян.

Соціальне підприємництво дає змогу вирішувати нагальні соціально-економічні питання в регіонах, поєднувати креативні ідеї з досягненням соціальної мети. Результатом успішного фінансування соціальних підприємств у державі мають стати питання працевлаштування (особливо вразливих категорій громадян) і забезпечення якісних соціальних благ у громадах.

Отже, розв'язати проблему фінансового забезпечення соціального підприємництва в Україні вкрай важливо, а питання фінансової спроможності на тлі виходу з кризових станів і фінансовий розподіл грошових коштів стануть предметом нашого подальшого наукового інтересу.

Список використаних джерел

1. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін : посібник / А. А. Свинчук, А. О. Корнецький, М. А. Гончарова, В. Я. Назарук, Н. Є. Гусак, А. А. Туманова. Київ : Підприємство «ВІ ЕН ЕЙ», 2017. 188 с., с. 12.
2. Ільченко В. М. Інновації як концептуальна основа соціального підприємництва в Україні. *Приазовський економічний вісник* : електронний науковий журнал. 2022. №1(30).
3. Каталог соціальних підприємств України 2016–2017 рр. / авт. тексту: М. Гончарова, Н. Гусак. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 302 с.
4. Долуда Л., Назарук В., Кірсанова Ю. Соціальне підприємництво: Бізнес-модель. Реєстрація. Оподаткування. Київ : Агентство «Україна», 2017. 92 с.
5. Наумова М. Сутність соціального підприємництва та його роль у соціально-економічному розвитку суспільства. *Україна: аспекти праці*. 2014. Вип. 4. URL: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=sour> (дата звернення: 15.02.2022).
6. Кірсанова Ю. Податкове регулювання діяльності соціальних підприємств, що належать до різних суб'єктів приватного права в Україні. URL: <http://www.socialbusiness.in.ua/index.php/instrumenty/navch> (дата звернення: 15.02.2022).
7. Соціальні підприємства в Україні : підсумковий звіт за результатами дослідження / Громадська організація «Молодіжний центр з проблем трансформації соціальної сфери “Соціум-XXI”», 2017. 32 с.
8. Дюк А. А. Краудфандинг як механізм розвитку соціального підприємництва. *Modern Economics*. 2019. №18(2019). С. 43–48. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/crowdfunding-as-a-mechanism-for/> (дата звернення: 15.02.2022).
9. Корнецький А. Соціальне підприємництво: ефективний інструмент подолання соціальних викликів в Україні? URL: https://socialbusiness.in.ua/knowledge_base/sotsial-ne-pidpriemnytstvo-efektyvnyy-instrument-%20podolannia-sotsial-nykh-vyklykiv-v-ukraini/ (дата звернення: 15.02.2022).

References

1. Svinchuk A. A., Kornetskiy A. O., Goncharova M. A., Nazaruk V. Ya., Gusak N. E., Tumanova A. A. (2017) *Sotsialne pidpriemnitstvo: vid ideyi do suspilnih zmin: posibnik*, Kyiv: Pidpriemstvo «VI EN EI», 188 p., p. 12 (in Ukrainian).
2. Ilchenko V. M. (2022) Innovatsiyi yak kontseptualna osnova sotsialnogo pidpriemnitstva v Ukrayini. *Prizovskiy ekonomichniy visnik: elektronniy naukoviy zhurnal*, no. 1(30) (in Ukrainian).
3. Goncharova M., Gusak N. (2017) *Katalog sotsialnih pidpriemstv Ukrayini 2016–2017 rr.*, Kiyiv: Vidavnichiy dim «Kievo-Mogilyanska akademiya», 302 p. (in Ukrainian).
4. Doluda L., Nazaruk V., Kirsanova Yu. (2017) *Sotsialne pidpriemnitstvo. Biznes-model. Reestratsiya. Opodatkovannya*, Kiyiv: Agentstvo «Ukrayina», 92 p. (in Ukrainian).
5. Naumova M. (2014) Sutnist sotsialnogo pidpriemnitstva ta yogo rol u sotsialno-ekonomichnomu rozvitku suspilstva. *Ukrayina: aspekti pratsi*, vol. 4. Available at: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=sour> (accessed 15 February 2022) (in Ukrainian).

6. Kirsanova Yu. (2021) *Podatkove reguluvannya diyalnosti sotsialnih pidpriemstv, scho nalezhat do riznih sub'ektiv privatnogo prava v Ukraini*. Available at: <http://www.socialbusiness.in.ua/index.php/instrumenty/navch> (accessed 15 February 2022) (in Ukrainian).

7. Gromadska organizatsiya «Molodizhniy tsentr z problem transformatsiyi sotsialnoyi sferi “Sotsium-XXI”». (2017) *Pidsumkoviy zvit za rezultatami doslidzhennya «Sotsialni pidpriemstva v Ukraini»*, 32 p. (in Ukrainian).

8. Djuk A. A. (2019) Kraudfandyng jak mekhanizm rozvytku socialnogho pidprijemnytva. *Modern Economics*, no. 18(2019), pp. 43–48. Available at: <https://modecon.mnau.edu.ua/crowdfunding-as-a-mechanism-for/> (accessed 15 February 2022) (in Ukrainian).

9. Kornetskiy A. (2021) *Sotsialne pidpriemnitstvo: efektyvniy instrument podolannya sotsialnih vyklikiv v Ukraini?* Available at: https://socialbusiness.in.ua/knowledge_base/sotsial-ne-pidprijemnytstvo-efektyvnyy-instrument-podolannia-sotsial-nykh-vyklykiv-v-ukraini/ (accessed 15 February 2022) (in Ukrainian).